

ג ל ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושנים

כ"ט

נצבים - וילך (תשכ"ג)

הערה: לפסוקים י"ז - י"ח עיין גלילות נצבים השי"ס, תשכ"א.

א. שאלה כללית

העמק דבר ט"ו ד"ה כי אתם ידעתם: מכאן עד מקרא כ"א הוא ענין בפני עצמו, הנוגע לברית אשר כרת עם ישראל. כ"א ד"ה ואמר הדור האחרון: הוא דרוש בפני עצמו השייך לענין חברית. הסבר מה ראה הפרשן (וכן פרשנים אחרים) לראות את הפסוקים ט"ו - כ כמאמר מוסגר.

ב. ט"ו כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגויים אשר עברתם.

ר' יעקב צבי מקלנבורג: הכתב והקבלה ד"ה אשר עברנו לדעתו אין זה כפל לשון העברה והעתקה ממקום למקום, דאם כן האחד הוא למותר, אבל מלת עברנו ענינו כאן כמו (שמות ל"ו) "ויעבירו קול במחנה"; (ויקרא כ"ה) "תעבירו שופר בכל ארצכם"; שענינם הכרזה בקול לחודעת הדבר (בעקבות מאכונג) וישמש לכונה זו גם בלי התקשרות המלה "קול" כמו (שמואל א' ב') "אשר אנכי שומע מעבירים עם ה'", ופירש רש"י: השמועה אשר עם ה' מעבירים, מוציאים עליכם; ומזה הענין (שמות ל"ג) "אני אעביר כל טובי לפניך" ב"כי תשא".

וכן "עברנו" כאן, כלומר "נודענו", דומה ללשון אשכנזי (וירר האבעז ערפאחרען), כל הענינים המפורסמים אשר נודענו בכל הגויים אשר עברתם ביניהם.

ר' מאיר שמחה מדוינסקי: משר חכמה: ד"ה כי אתם ידעתם... אשר עברתם. הוא על דרך המוסר והוכחה. כי משל לאחד שהלך עם בנו בעיר אצל בית הזונות, ובנו עמד והסתכל שם, ואחר כך הניח האב את בנו לבדו ואמר לו: "ראה בני, לא תחטא ולא תכשל אצל בית הזונות אשר עברתי", כי אביו לא עבר שם רק בשתוף השם, אבל לא עמד שם להסתכל. כן רמז להם משה לישראל: הלא אתם עברתם אצל הגויים בעלי השקוץ, כי נכשלו בשטים ונלכדו ברשתם ויזבחו לעצביהם ונצמח לבעל פעור, מה שלא ייתכן ליחס זה אצל משה ואצל בני העליה, רק העברה בשתוף השם.

(1) מה קשה להם?

(2) הסבר את המקומות המסומנים בקו.

(3) מה ההבדל בין שני הפרושים?

ג. ט"ז ותראו את שקוציהם ואת גלגליהם.

המלבי"ם: מלשון (קחלת א' ט"ז) "ולבי ראה הרבה חכמה", הוא ענין השגת.

ר' דוד הופמן: "ותראן" מלשון (דב' י"ב י"ג) "בכל מקום אשר תראה".

ד. כ"א... והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה.

מקשים המפרשים: למה לכתוב להגיד "אשר יבוא מארץ רחוקה", מה לי אם הנכרי מארץ רחוקה, או הוא מארץ שכנה לארץ ישראל?

ישב קושיהו והוכח חשיבות המלים האלה!

(1) מה קשה להם בפסוקנו?

(2) כיצד הם מישבים את פסוקנו?

ה. כ"ג ואמרו כל הגויים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת...

כ"ד ואמר על אשר עזבו את ברית ה' אלוקי אבותם...

רשב"ם פרק ט' כ"ב ד"ה ואתפול לפני ה' את ארבעים היום... ואתפול אל ה' ואומר...

מי האיש החכם יתן לב ויבון; למה הוצרך לכפול כאן כפילת ארבעים יום?
וכי דרך המקרא לכפול ולחזור דבר, ללמד כשנפלה לפני ה' ארבעים יום
כך וכך בתפלתו? למעלה היה לו לומר, ולא היה צריך לחזור ולכפול,
כדי להודיע לישראל בלשון זו התפללתי?
אפס חכמה גדולה יש כאן ולהוכיח לישראל באז שמא תאמרו: "והלא חטא גדול
כמעשה העגל והזעזוע תפילתו של משה וביצלנו, אף בארץ ישראל - אם נחטא
יועילו לנו תפילות הנביאים!"
אמר להם משה: "לא תועיל לכם תפילה בארץ ישראל! כי עתה לא נתכפר לכם
אלא כדי שלא יתחלל שמו, שהרי כך התפללתי (דב' ט' כ"ז-כ"ח) "זכור
לעבדיך... כן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו ממצרים יכולת ה' להביאם" ולכן
לא נתחייבתם מיתה במדבר. אבל לאחר שיתרב לפניכם שלושים ואחר מלכים
ויבחילם את הארץ, אז יוציאכם ויגרש אתכם מן הארץ, שאין כאן עוד חלול
השם, לאמרו: האומות "מבלתי יכולת ה'", אלא יאמרו: הגויים: "ישראל חטאו
לך", כמו שמפורש באתם נצבים: "ואמרו כל הגויים: על מה עשה ה' ככה
לארץ הזאת, מה חרי האף... ואמרו: על אשר עזבו את ברית ה' אלוהי
אבותם... וילכו ויעבדו אלוהים אחרים וישתחוו להם... ויחר אף ה' בארץ
הזאת... ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחימה ובקצף גדול וישליכם אל ארץ
אחרת כיום הזה".

אברבנאל: יזכר עתה בכתובים האלה, איך כל יושבי וסוכני ארץ יכירו וידעו שבחשגחת
חשם יתברך בענשו על חטאם, ושלא היה חרבנם והפסדם בדרך טבעי או מקרי,
כי אם בענש אלוהי.
ולזה אמר, שהדור האחרון אשר יקומו מאחרי אבותם וכן הנכרי, כלם ידברו
בזה הענין. אם הנכרי דרך השאלה אשר ישאל ואם הדור האחרון בדרך התשובה
שישיב לבכרי, איך נענשו על חטאתם. והיה השואל והמשיב שניהם יעידו
יגידו, שהיתה רעתם וחרבנם מפני התשגחה ושלא היה במקרה ובחזקת או
מפני התקוטטות בני אדם אלה עם אלה כדרך העולם.

- (1) מה התמיהה בפרקנו המתפרשת ע"י דברי הרשב"ם?
- (2) במה שוים. ובמה שונים שני הפרשנים בתפישת פסוקינו?
- (3) מה הן ההוכחות מלשון הכתוב נגד דעת האברבנאל?
- (4) מי מנביאנו מושפע מדברי פסוקים אלה בתכנם ובסגנונם.

כתיבה וחתימה טובה

גליון לעיון בפרשת השבוע ועלון ההדרכה - שנת תשכ"ד

הרוצים לחדש את מינויים לגליון לעיון בפרשת השבוע,
וכן לעלון ההדרכה לשנת תשכ"ד, יפנו בהזמנה למחלקת
לתרבות תורנית במשרד החינוך והתרבות בירושלים.

דמי מנוי לשנה לגליון 4 ל"ד. דמי מנוי לעלון 2 ל"ד.

למזמינים יותר מ-10 טפסים - הנחה.

המעוניינים בגליונות של שנים שעברו יפנו אל עורכת
הגליונות